
Αυτισμός: Συμπτώματα και Αντιμετώπιση

---

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Κέντρο Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης (Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ.) του **Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (Ε.Κ.Π.Α.)** σας καλωσορίζει στο Πρόγραμμα Συμπληρωματικής εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης και συγκεκριμένα στο πρόγραμμα επαγγελματικής επιμόρφωσης και κατάρτισης με τίτλο **«Αυτισμός: Συμπτώματα και Αντιμετώπιση»**.

Η ανάγκη συνεχούς επιμόρφωσης και πιστοποίησης επαγγελματικών δεξιοτήτων οδήγησε το **Πρόγραμμα Συμπληρωματικής εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (E-Learning)** του Ε.Κ.Π.Α. στο σχεδιασμό των πρωτοποριακών αυτών Προγραμμάτων Επαγγελματικής Επιμόρφωσης και Κατάρτισης, με γνώμονα τη **διασύνδεση της θεωρητικής με την πρακτική γνώση**, αναπτύσσοντας κυρίως, την εφαρμοσμένη διάσταση των επιστημών στα αντίστοιχα επαγγελματικά πεδία.

Στη συνέχεια, σας παρουσιάζουμε αναλυτικά το πρόγραμμα σπουδών για το πρόγραμμα επαγγελματικής επιμόρφωσης και κατάρτισης: **«Αυτισμός: Συμπτώματα και Αντιμετώπιση»**, τις προϋποθέσεις συμμετοχής σας σε αυτό, καθώς και όλες τις λεπτομέρειες που πιστεύουμε ότι είναι χρήσιμες, για να έχετε μια ολοκληρωμένη εικόνα του προγράμματος.

2. ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Οι εξελίξεις στον τομέα των διαταραχών του αυτιστικού φάσματος είναι εντυπωσιακές κατά τα τελευταία χρόνια, σε όλους τους τομείς, από την αιτιολογία και τη διάγνωση έως την αντιμετώπιση. Σήμερα η πρώιμη διάγνωση είναι εφικτή και η αναγνώριση ολοένα και περισσότερων ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας ή ηπιότερων μορφών συμπτωματολογίας είναι γεγονός. Παράλληλα, το εύρος και η πολυπλοκότητα των ιδιαίτερων ατομικών αναγκών καθιστούν επιτακτική την ανάγκη για συνεχή και έγκυρη επιστημονική ενημέρωση τόσο των επαγγελματιών υγείας και εκπαίδευσης, όσο και των γονέων.

Το Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα «Αυτισμός: Συμπτώματα και Αντιμετώπιση» σχεδιάστηκε και αναπτύχθηκε με απώτερο σκοπό την απόκτηση γενικών και ειδικών γνώσεων για το συγκεκριμένο θέμα, καθώς και αντίστοιχων πρακτικών δεξιοτήτων. Επιπλέον, αποβλέπει στην εξοικείωση των εκπαιδευόμενων με τις διάφορες θεραπευτικές τεχνικές που εφαρμόζονται στην αντιμετώπιση αυτής της τόσο πολύπλοκης διαταραχής, με θεωρητικές αναφορές και πλήθος κλινικών παραδειγμάτων. Το εκπαιδευτικό αυτό πρόγραμμα έχει οργανωθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να δώσει την δυνατότητα σε γονείς και ειδικούς, αλλά και σε κάποιον που

δεν έχει καμία απολύτως γνώση του αυτισμού, να κατανοήσει σε βάθος πως και γιατί οι αυτιστικοί, είτε είναι παιδιά, έφηβοι ή ενήλικες, σκέφτονται και λειτουργούν με έναν τόσο ιδιαίτερο τρόπο.

Πιο συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας παρέχονται βασικές γνώσεις για τις κλινικές εκδηλώσεις, την διάγνωση και την αιτιοπαθογένεια των διαταραχών στο αυτιστικό φάσμα, με ειδικές επισημάνσεις στα κλινικά χαρακτηριστικά του συνδρόμου Asperger. Επίσης, παρουσιάζονται οι ιδιαίτερες δυναμικές που αναπτύσσονται στις οικογένειες με αυτιστικά μέλη, δίνοντας έμφαση στις στρατηγικές που μπορούν να εφαρμόσουν οι γονείς, ώστε να διαχειριστούν με αποτελεσματικό τρόπο τις διάφορες δυσκολίες. Τέλος, παρατίθενται διεξοδικά οι διάφορες προσεγγίσεις και συνιστώσες της θεραπευτικής αντιμετώπισης, καθώς και οι ενισχυτικές παρεμβάσεις στο αυτιστικό παιδί και την οικογένεια του. Η θεωρητική παρουσίαση των θεμάτων συνοδεύεται από την αντίστοιχη κλινική παρουσίασή τους, ώστε να επιτυγχάνεται η καλύτερη δυνατή εκπαίδευση.

Το παρόν πρόγραμμα συμπληρωματικής εκπαίδευσης απευθύνεται σε επαγγελματίες ψυχικής υγείας, καθώς και σε εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, νηπιαγωγούς και ειδικούς θεραπευτές, με σκοπό να το αξιοποιήσουν στην επαγγελματική τους δραστηριότητα. Παράλληλα, απευθύνεται σε γονείς παιδιών με αυτισμό, ενώ μπορεί να φανεί χρήσιμο σε κάθε ενδιαφερόμενο που προβληματίζεται και αναζητά επιστημονικές πληροφορίες που θα τον βοηθήσουν να κατανοήσει το πολύπλοκο αίνιγμα του αυτισμού.

3. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΠΟΥ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΔΕΚΤΟΙ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ - ΤΡΟΠΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

Αίτηση συμμετοχής μπορούν να υποβάλλουν:

- ▶ απόφοιτοι Πανεπιστημίου/ΤΕΙ της ημεδαπής και της αλλοδαπής
- ▶ απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με συναφή στο αντικείμενο εργασιακή εμπειρία

Η αίτηση συμμετοχής υποβάλλεται ηλεκτρονικά, μέσω της ιστοσελίδας:

<https://elearningekpa.gr/>

4. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ

Τα προαπαιτούμενα για την παρακολούθηση του Προγράμματος από τους εκπαιδευόμενους είναι:

- ▶ Πρόσβαση στο Διαδίκτυο
- ▶ Κατοχή προσωπικού e-mail
- ▶ Βασικές γνώσεις χειρισμού ηλεκτρονικών υπολογιστών

5. ΤΡΟΠΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η διδασκαλία στα προγράμματα εξ αποστάσεως επαγγελματικής επιμόρφωσης και κατάρτισης του Κέντρου Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης του ΕΚΠΑ διεξάγεται μέσω του διαδικτύου, προσφέροντας στον εκπαιδευόμενο «αυτονομία», δηλαδή δυνατότητα μελέτης ανεξαρτήτως περιοριστικών παραγόντων, όπως η υποχρέωση της φυσικής του παρουσίας σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο.

Το εκπαιδευτικό υλικό του προγράμματος διατίθεται σταδιακά, ανά διδακτική ενότητα, μέσω ειδικά διαμορφωμένων ηλεκτρονικών τάξεων. Κατά την εξέλιξη κάθε θεματικής ενότητας αναρτώνται σε σχετικό link οι απαραίτητες για την ομαλή διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας ανακοινώσεις.

Ο εκπαιδευόμενος, αφού ολοκληρώσει τη μελέτη της εκάστοτε διδακτικής ενότητας, καλείται να υποβάλει ηλεκτρονικά, το αντίστοιχο τεστ αξιολόγησης. Τα τεστ μπορεί να περιλαμβάνουν ερωτήσεις αντιστοίχισης ορθών απαντήσεων, πολλαπλής επιλογής, αληθούς/ψευδούς δήλωσης, ή upload, όπου ο εκπαιδευόμενος θα πρέπει να διατυπώσει και να επισυνάψει την απάντησή του. Η θεματική ενότητα μπορεί να συνοδεύεται από τελική εργασία, η οποία διατίθεται κατά την ολοκλήρωση της θεματικής ενότητας (εφόσον το απαιτεί η φύση της θεματικής ενότητας) και αφορά το σύνολο της διδακτέας ύλης.

Παράλληλα, παρέχεται **πλήρης εκπαιδευτική υποστήριξη** δεδομένου ότι ο εκπαιδευόμενος μπορεί να απευθύνεται ηλεκτρονικά (για το διάστημα που διαρκεί το εκάστοτε μάθημα) στον ορισμένο εκπαιδευτή του, μέσω ενσωματωμένου στην πλατφόρμα ηλεκτρονικού συστήματος επικοινωνίας, για την άμεση επίλυση αποριών σχετιζόμενων με τις θεματικές ενότητες και τις ασκήσεις αξιολόγησης ή την τελική εργασία.

6. ΤΡΟΠΟΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΣΗΣ

Σε κάθε διδακτική ενότητα ο εκπαιδευόμενος θα πρέπει να επιλύει και να υποβάλλει ηλεκτρονικά το αντίστοιχο τεστ, τηρώντας το χρονοδιάγραμμα που έχει δοθεί από τον εκπαιδευτή του. Η κλίμακα βαθμολογίας κυμαίνεται από 0 έως 100%. Συνολικά, η βαθμολογία κάθε θεματικής ενότητας προκύπτει κατά το 60% από τις ασκήσεις αξιολόγησης και κατά το υπόλοιπο 40% από την τελική εργασία, η οποία εκπονείται στο τέλος του συγκεκριμένου μαθήματος και εφόσον το απαιτεί η φύση αυτού.

Η χορήγηση του **Πιστοποιητικού Εξειδικευμένης Επιμόρφωσης** πραγματοποιείται, όταν ο εκπαιδευόμενος λάβει σε όλα τα μαθήματα βαθμό μεγαλύτερο ή ίσο του 50%. Σε περίπτωση που η συνολική βαθμολογία ενός ή περισσότερων μαθημάτων δεν ξεπερνά το 50%, ο εκπαιδευόμενος έχει τη δυνατότητα επανεξέτασης των μαθημάτων αυτών μετά την ολοκλήρωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας του προγράμματος. Η βαθμολογία που θα συγκεντρώσει κατά τη διαδικασία επανεξέτασής του είναι και η οριστική για τα εν λόγω μαθήματα, με την προϋπόθεση ότι ξεπερνά εκείνη που συγκέντρωσε κατά την κανονική διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Σε διαφορετική περίπτωση διατηρείται η αρχική βαθμολογία.

7. ΛΟΙΠΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜΕΝΩΝ - ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟΥ

Πέρα από την **επιτυχή ολοκλήρωση** του προγράμματος για τη χορήγηση του Πιστοποιητικού απαιτούνται τα εξής:

► **Συμμετοχή του εκπαιδευόμενου στη διαδικασία Δειγματοληπτικού Ελέγχου Ταυτοποίησης**

Η διαδικασία Δειγματοληπτικού Ελέγχου Ταυτοποίησης Εκπαιδευόμενου στοχεύει στη διασφάλιση της ποιότητας των παρεχομένων εκπαιδευτικών υπηρεσιών. Συγκεκριμένα, εξουσιοδοτημένο στέλεχος του Κέντρου Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης του ΕΚΠΑ, επικοινωνεί τηλεφωνικά με ένα τυχαίο δείγμα εκπαιδευόμενων, προκειμένου να διαπιστωθεί εάν συμμετείχαν στις εκπαιδευτικές διαδικασίες του προγράμματος, εάν αντιμετώπισαν προβλήματα σε σχέση με το εκπαιδευτικό υλικό, την επικοινωνία με τον ορισμένο εκπαιδευτή τους, καθώς και με τη γενικότερη μαθησιακή διαδικασία. Η τηλεφωνική επικοινωνία διεξάγεται με την ολοκλήρωση του εκάστοτε προγράμματος, ενώ η μέση χρονική διάρκειά της συγκεκριμένης διαδικασίας είναι περίπου 2-3 λεπτά.

Σε περίπτωση μη συμμετοχής του εκπαιδευόμενου στη διαδικασία Δειγματοληπτικού Ελέγχου Ταυτοποίησης, εφόσον κληθεί, ή μη ταυτοποίησής του κατά τη διεξαγωγή της, δεν χορηγείται το πιστοποιητικό σπουδών, ακόμα και αν έχει ολοκληρώσει επιτυχώς την εξ αποστάσεως εκπαιδευτική διαδικασία.

► **Συμμετοχή του εκπαιδευόμενου στη διαδικασία Δειγματοληπτικού Ελέγχου Εγγράφων**

Ο δειγματοληπτικός έλεγχος εγγράφων διασφαλίζει την εγκυρότητα των στοιχείων που έχει δηλώσει ο εκπαιδευόμενος στην αίτηση συμμετοχής του στο Πρόγραμμα και βάσει των οποίων έχει αξιολογηθεί και εγκριθεί η αίτηση συμμετοχής του σε αυτό.

Κατά τη διάρκεια ή μετά το πέρας του προγράμματος, πραγματοποιείται δειγματοληπτικός έλεγχος εγγράφων από τη Γραμματεία. Ο εκπαιδευόμενος θα πρέπει να είναι σε θέση να προσκομίσει τα απαραίτητα δικαιολογητικά τα οποία πιστοποιούν τα στοιχεία που έχει δηλώσει στην αίτηση συμμετοχής (Αντίγραφο Πτυχίου, Αντίγραφο Απολυτήριου Λυκείου, Βεβαίωση Εργασιακής Εμπειρίας, Γνώση Ξένων Γλωσσών κ.τ.λ.).

Σε περίπτωση μη συμμετοχής του εκπαιδευόμενου στη διαδικασία Δειγματοληπτικού Ελέγχου Εγγράφων, εφόσον κληθεί, ή μη ύπαρξης των δικαιολογητικών αυτών, δεν χορηγείται το πιστοποιητικό σπουδών, ακόμα και αν έχει ολοκληρώσει επιτυχώς την εξ αποστάσεως εκπαιδευτική διαδικασία.

► **Αποπληρωμή του συνόλου των διδάκτρων**

Ο εκπαιδευόμενος θα πρέπει να μην έχει οικονομικής φύσεως εκκρεμότητες. Σε περίπτωση που υπάρχουν τέτοιες, το πιστοποιητικό σπουδών διατηρείται στο αρχείο της Γραμματείας, μέχρι την ενημέρωση της για τη διευθέτηση της εκκρεμότητας.

Αναλυτική περιγραφή των παραπάνω υπάρχει στον Κανονισμό Σπουδών:

<https://elearningekpa.gr/regulation>

8. ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Οι συγγραφείς του εκπαιδευτικού υλικού είναι μέλη ΔΕΠ του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών ή και ειδικοί εμπειρογνώμονες με ιδιαίτερη συγγραφική καταξίωση, οι οποίοι κατέχουν πολύ βασικό ρόλο στην υλοποίηση του προγράμματος.

9. ΠΩΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΝΕΤΑΙ Η ΥΛΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Το πρόγραμμα επαγγελματικής επιμόρφωσης και κατάρτισης περιλαμβάνει **4 θεματικές ενότητες (μαθήματα)**.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΣΤΟ ΑΥΤΙΣΤΙΚΟ ΦΑΣΜΑ

Διδακτική Ενότητα 1. Ο αυτισμός και τα χαρακτηριστικά του

Σκοπός της ενότητας είναι η εισαγωγή των εκπαιδευόμενων στις διαταραχές του αυτιστικού φάσματος, οι οποίες ανήκουν στις πλέον αινιγματικές μορφές αναπτυξιακών διαταραχών, εφόσον τα αίτια τους εξακολουθούν να παραμένουν άγνωστα και τα συμπτώματα που εκδηλώνονται διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό από άτομο σε άτομο. Η περιγραφή των βασικών χαρακτηριστικών του αυτισμού και των συναφών συνδρόμων θα δημιουργήσει ένα σαφές εννοιολογικό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα κινηθούν όλες οι επόμενες διδακτικές ενότητες του προγράμματος.

Διδακτική Ενότητα 2. Συμπτωματολογία του αυτισμού

Η παρούσα διδακτική ενότητα στοχεύει στην αποσαφήνιση των συμπτωμάτων του αυτισμού, περιγράφοντας την τυπική κλινική εικόνα ενός αυτιστικού παιδιού, αλλά και τις ιδιαιτερότητες που συχνά συναντώνται. Αναλύονται διεξοδικά οι κύριες περιοχές που συνυφαίνονται με τη γνωσιακή, συναισθηματική και κοινωνική λειτουργία του παιδιού με αυτισμό, οι οποίες παρουσιάζουν μια ιδιόζουσα δυναμική μεταξύ τους, συνθέτοντας έτσι ένα ευρύ πλέγμα σοβαρών δυσκολιών στο επικοινωνιακό του πεδίο.

Διδακτική Ενότητα 3. Διάγνωση αυτιστικών διαταραχών

Στη παρούσα ενότητα συζητείται το θέμα της διάγνωσης του αυτισμού, ένα θέμα ιδιαίτερα πολύπλοκο και απαιτητικό, μιας και η έγκαιρη και ορθή διάγνωση έχει συνδεθεί με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στις θεραπευτικές προσεγγίσεις. Περιγράφονται τα διαγνωστικά κριτήρια που έχουν προταθεί από τα διεθνή διαγνωστικά συστήματα ICD-10 και DSM-IV, ενώ παρατίθενται διάφορα αξιόπιστα διαγνωστικά εργαλεία και τεστ που χρησιμοποιούνται για παιδιά που μπορεί να έχουν διαταραχές αυτιστικού φάσματος, τα οποία εντοπίζουν τις ιδιαίτερες αναπτυξιακές, γνωστικές, γλωσσικές ικανότητες και τις ικανότητες παιχνιδιού. Εξετάζονται, επίσης, τα όρια του αυτισμού μέσα από μια συζήτηση διαφορικής διάγνωσης, αλλά και την επισήμανση διάφορων θεμάτων που δημιουργούν προβλήματα στην διάγνωση των αυτιστικών διαταραχών.

Διδακτική Ενότητα 4. Βιολογικές ερμηνείες του αυτισμού

Σε μια προσπάθεια ερμηνείας και κατανόησης του αυτισμού έχουν επισημανθεί ορισμένοι παράγοντες που είναι πιθανό να συμβάλουν στην εμφάνιση του, χωρίς όμως να έχει βρεθεί μέχρι στιγμής το κλειδί στο μυστήριο που περιβάλλει τα αίτια των αυτιστικών διαταραχών. Η ενότητα αυτή παρουσιάζει τους βιολογικούς παράγοντες που έχουν συνδεθεί με το αυτιστικό φάσμα, οι οποίοι αφορούν οργανικά, γενετικά, βιοχημικά αίτια, χρωμοσωμικές ανωμαλίες και ασθένειες.

Διδακτική Ενότητα 5. Ψυχολογικές θεωρίες για το αυτιστικό σύνδρομο

Αντικείμενο της παρούσας ενότητας είναι η περιγραφή των βασικότερων ψυχολογικών θεωριών που επιχειρήσαν να εντοπίσουν τα αρχικά αίτια του αυτισμού και να εξαγάγουν συμπεράσματα σχετικά με τις βασικές ψυχικές λειτουργίες που έχουν διαταραχθεί. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις γνωστικές θεωρίες, οι οποίες αποσκοπούν να γεφυρώσουν το χάσμα μεταξύ βιολογίας και συμπεριφοράς, διατυπώνοντας υποθέσεις που αφορούν το νου.

ΤΟ ΣΥΝΔΡΟΜΟ ASPERGER

Διδακτική Ενότητα 1. Χαρακτηριστικά του συνδρόμου Asperger

Στόχος της ενότητας είναι να σκιαγραφηθούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του συνδρόμου Asperger, μια πάθηση που ανήκει στις διαταραχές του αυτιστικού φάσματος, διότι όπως και ο κλασικός αυτισμός, είναι μια αναπτυξιακή διαταραχή που επηρεάζει τον τρόπο επικοινωνίας και τις σχέσεις ενός ατόμου με το περιβάλλον του. Γίνεται ειδική αναφορά στην κατανόηση και την έκφραση των συναισθημάτων στο συγκεκριμένο σύνδρομο, με επισήμανση στη συχνή συσχέτιση του με την εκδήλωση μιας επιπρόσθετης ή δευτερεύουσας διαταραχής του συναισθήματος. Περιγράφεται, επίσης, η εξέλιξη των χαρακτηριστικών αυτών στην πορεία των χρόνων, ώστε οι εκπαιδευόμενοι να είναι εξοικειωμένοι και με την ενήλικη έκφραση του συνδρόμου.

Διδακτική Ενότητα 2. Διάγνωση συνδρόμου Asperger και αυτισμός

Στόχος της παρούσας ενότητας είναι η εκπαίδευση στη διάγνωση και την αξιολόγηση περιστατικών με σύνδρομο Asperger μέσα από την θεωρητική παρουσίαση των διαγνωστικών κριτηρίων, αλλά και ερωτηματολογίων και κλιμάκων που έχουν προταθεί για το σκοπό αυτό. Έμφαση δίνεται στη διαφοροδιάγνωση τόσο από τον αυτισμό, όσο και από άλλες

αναπτυξιακές διαταραχές, ενώ αναλύονται και τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα μιας τέτοιας διάγνωσης.

Διδακτική Ενότητα 3. Κοινωνικές δεξιότητες και σύνδρομο Asperger

Η συγκεκριμένη ενότητα επιχειρεί την περαιτέρω ανάλυση των δεξιοτήτων κοινωνικής αλληλεπίδρασης που διαθέτουν ή δεν διαθέτουν οι ασθενείς με σύνδρομο Asperger. Παρουσιάζεται η έννοια της φιλίας στα παιδιά, τους εφήβους και τους ενήλικες με Asperger, ενώ επισημαίνεται και ο κίνδυνος του εκφοβισμού αυτών των παιδιών από συνομήλικους τους, με ειδική αναφορά στις στρατηγικές πρόληψης και αντιμετώπισης τέτοιων περιστατικών.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΑΥΤΙΣΜΟΣ

Διδακτική Ενότητα 1. Οικογένεια και παιδί με αυτισμό

Στόχος της ενότητας είναι η ενημέρωση των εκπαιδευόμενων για την μελέτη σχετικά με τους γονείς και την οικογένεια στον τομέα του αυτισμού. Η παρουσίαση αυτή εστιάζεται σε τέσσερις διαφορετικούς τομείς: στις επιδράσεις της οικογένειας ως περιβάλλον στο οποίο το παιδί μεγαλώνει, στο γενετικό χαρακτήρα της διαταραχής, στις επιπτώσεις της κατάστασης του παιδιού στα μέλη της οικογένειας και στο ρόλο των γονέων στην αντιμετώπιση της διαταραχής.

Διδακτική Ενότητα 2. Τα αδέρφια του παιδιού με αυτισμό

Αντικείμενο της παρούσας ενότητας αποτελεί η αδελφική σχέση μεταξύ παιδιών που το ένα είναι αυτιστικό. Η δημιουργία υγιών δεσμών μεταξύ των αδελφών εμφανίζει αρκετές δυσκολίες, με αποτέλεσμα να προκαλούνται συχνά επιπλέον προβλήματα στις οικογένειες. Θεματικές, όπως η παρουσίαση πρακτικών για την ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων στα αδέρφια, η περιγραφή τεχνικών για την ενημέρωση και την υποστήριξη των αδελφών, η επισήμανση των συμπεριφορών που χρήσουν προσοχής και η προετοιμασία για την απάντηση σε δύσκολες ερωτήσεις, αποτελούν τους βασικούς άξονες της ενότητας.

Διδακτική Ενότητα 3. Συμβουλευτική γονέων και παρέμβαση στην οικογένεια

Στην ενότητα αυτή επιδιώκεται ο περαιτέρω εμπλουτισμός των γνώσεων των εκπαιδευόμενων σχετικά με την συμβουλευτική των γονέων σε περιπτώσεις αυτιστικών παιδιών. Η παρέμβαση αυτή στην οικογένεια στοχεύει αφενός στην καλύτερη προσαρμογή

των γονέων στην συνθήκη αυτή (διαχείριση άγχους, έκφραση συναισθημάτων, προστασία συζυγικής σχέσης) και αφετέρου στην εκπαίδευση τους για την θεραπεία του αυτιστικού παιδιού. Περιγράφονται, δηλαδή, στρατηγικές και τεχνικές που επιδιώκουν την ενίσχυση των οικογενειακών δεσμών και τη βοήθεια της οικογένειας να αντιμετωπίζει τα εσωτερικά και εξωτερικά προβλήματα επιτυχώς. Αναλύεται, επίσης, και η σπουδαιότητα της συνεργασίας γονέων και ειδικών, μιας και έχει φανεί ότι συμβάλλει καθοριστικά στην επέκταση και την διατήρηση των οφελών της θεραπείας των αυτιστικών παιδιών.

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΑΥΤΙΣΜΟΥ

Διδακτική Ενότητα 1. Θεραπευτική αντιμετώπιση του αυτισμού

Η θεραπευτική αντιμετώπιση του αυτισμού και των συναφών διάχυτων αναπτυξιακών διαταραχών αποτελεί πρόκληση και αντικείμενο σημαντικού επιστημονικού ενδιαφέροντος επί σειρά ετών. Σήμερα, παρά το γεγονός ότι δεν υπάρχει συγκεκριμένη θεραπεία για όλα τα άτομα ή για το ίδιο το άτομο, σε όλη τη διάρκεια της ζωής, ωστόσο η εξατομικευμένη εφαρμογή συνδυασμού ψυχοεκπαιδευτικών και βιολογικών θεραπειών σε διαφορετικές φάσεις της ζωής, στα πλαίσια δικτύου υπηρεσιών υγείας και εκπαίδευσης, διασφαλίζει υποστήριξη, σταθερότητα και συνέχεια στην προώθηση της ανεξαρτητοποίησης του ατόμου. Η παρούσα ενότητα περιγράφει περιληπτικά τις θεραπευτικές επιλογές που υπάρχουν, την αξιοπιστία αυτών και τα σημεία στα οποία συγκλίνουν, ενώ δίνεται έμφαση και στις βασικές αρχές αποτελεσματικής παρέμβασης που θα πρέπει να εφαρμόζονται σε κάθε εξατομικευμένο πρόγραμμα θεραπείας. Επίσης, αναλύονται τα κριτήρια επιλογής για την κάθε θεραπευτική προσέγγιση, δίνοντας κατευθυντήριες οδηγίες τόσο προς τους γονείς, όσο και προς τους ειδικούς.

Διδακτική Ενότητα 2. Συμπεριφορικές - Γνωστικές προσεγγίσεις I: Εφαρμοσμένη ανάλυση της συμπεριφοράς

Τα θέματα που αναπτύσσονται στη παρούσα ενότητα αναφέρονται στις συμπεριφορικές και γνωστικές προσεγγίσεις στη θεραπεία του αυτισμού, οι οποίες θεωρούνται ως οι πιο αποδεκτές και πιο συχνά εφαρμοζόμενες σήμερα, διεθνώς. Συγκεκριμένα, περιγράφεται το μοντέλο της Εφαρμοσμένης Ανάλυσης της Συμπεριφοράς (Applied Behavior Analysis – ABA), μία ευρέως διαδεδομένη πρώιμη εντατική παρέμβαση σε παιδιά με αυτισμό. Αναλύεται η φιλοσοφία και οι βασικές τεχνικές του προγράμματος, ενώ δίνεται έμφαση στα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα,

τα οποία πρέπει να συνεκτιμήσουμε προκειμένου να αξιολογήσουμε την αποτελεσματικότητα του και τις περιπτώσεις όπου μπορεί να εφαρμοστεί.

Διδακτική Ενότητα 3. Συμπεριφορικές - Γνωστικές προσεγγίσεις II: Πρόγραμμα TEACCH και άλλες συμπεριφορικές μέθοδοι

Συνεχίζοντας την παρουσίαση των συμπεριφορικών και γνωστικών προσεγγίσεων στη θεραπεία του αυτισμού, η παρούσα διδακτική ενότητα εστιάζει αρχικά στην ανάλυση του προγράμματος TEACCH, ενός προγράμματος εναλλακτικής εκπαίδευσης για παιδιά με διαταραχές του αυτιστικού φάσματος. Αναλύονται τα τέσσερα βασικά στοιχεία του (φυσική δόμηση του περιβάλλοντος, ατομικό ημερήσιο πρόγραμμα, σύστημα ατομικής εργασίας και οπτική παρουσίαση των δραστηριοτήτων) και περιγράφονται δραστηριότητες και τεχνικές που προτείνει το μοντέλο, με τρόπο τόσο θεωρητικό, όσο και πρακτικό. Εν συνεχεία, παρουσιάζονται και ορισμένες άλλες προσεγγίσεις που στηρίζονται σε τεχνικές τροποποίησης της συμπεριφοράς και έχουν εφαρμοστεί σε μικρότερη κλίμακα.

Διδακτική Ενότητα 4. Η ενίσχυση της κοινωνικής αλληλεπίδρασης

Αντικείμενο της ενότητας αποτελούν οι προσεγγίσεις που χρησιμοποιούνται για τις δυσκολίες που εκδηλώνουν τα παιδιά με αυτισμό στην κοινωνική αλληλεπίδραση και τη δημιουργία σχέσεων με συνομηλίκους ή άλλους ανθρώπους, έναν τομέα που τα αυτιστικά άτομα αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα, με αποτέλεσμα να βιώνουν έντονη κοινωνική απόρριψη και απομόνωση. Συγκεκριμένα, περιγράφονται η τεχνική των κοινωνικών ιστοριών, η προσέγγιση του «κύκλου των φίλων», καθώς και διάφορες στρατηγικές επίλυσης των προβλημάτων κοινωνικής συμπεριφοράς, στις οποίες παρουσιάζονται η φιλοσοφία τους, τα χαρακτηριστικά τους, κατευθυντήριες οδηγίες για την εφαρμογή τους και τα κριτήρια επιλογής τους.

Διδακτική Ενότητα 5. Προσεγγίσεις ενίσχυσης της εναλλακτικής επικοινωνίας

Η συγκεκριμένη ενότητα επιχειρεί την παρουσίαση προσεγγίσεων και στρατηγικών που προωθούν τα εναλλακτικά συστήματα επικοινωνίας, όπως είναι το Σύστημα Επικοινωνίας Μέσω Ανταλλαγής Εικόνων (PECS) και η νοηματική γλώσσα. Στόχος είναι οι εκπαιδευόμενοι να εξοικειωθούν με τρόπους παρατήρησης και αξιολόγησης της επικοινωνιακής ικανότητας των αυτιστικών παιδιών, καθώς και με μεθόδους επαύξησης της επικοινωνίας σε λεκτικά και μη λεκτικά παιδιά, ώστε να ανακαλύψουν και νέους τρόπους επικοινωνίας.

Διδακτική Ενότητα 6. Αισθητηριακές-Κινητικές προσεγγίσεις

Κεντρικό άξονα της συγκεκριμένης διδακτικής ενότητας αποτελούν οι αισθητηριακές και κινητικές παρεμβάσεις, όπως είναι η αισθητηριακή ολοκλήρωση, η μουσικοθεραπεία, η θεραπεία της καθημερινής ζωής κλπ, οι οποίες μπορούν να συμβάλλουν στην προαγωγή των ικανοτήτων επικοινωνίας και κοινωνικοποίησης των αυτιστικών παιδιών. Οι εκπαιδευόμενοι καθοδηγούνται μέσα από την παράθεση τεχνικών και συγκεκριμένων βοηθημάτων, που αφορούν ειδικές δυσκολίες του αυτιστικού φάσματος, να βοηθήσουν το παιδί να εμπλουτίσει τις δυνατότητες του για επικοινωνία και διαπροσωπικές σχέσεις.

Διδακτική Ενότητα 7. Παρεμβάσεις ενίσχυσης του παιχνιδιού

Η παρούσα ενότητα παρουσιάζει τις παρεμβάσεις που εστιάζονται σε μια χαρακτηριστική δυσλειτουργία του αυτισμού, το παιχνίδι του αυτιστικού παιδιού. Περιγράφοντας συγκεκριμένες τεχνικές και μεθόδους παιχνιδιού δίνεται η δυνατότητα στους εκπαιδευόμενους να εμπλουτίσουν τις θεραπευτικές τους επιλογές, κάνοντας το παιχνίδι μια παραγωγική ευκαιρία για μάθηση και κοινωνικοποίηση.